Total number of pages – 16

CODE : 35T LOPH
(EN/AS/BN/BD)

2025

LOGIC AND PHILOSOPHY
(Theory)

Full Marks : 100

Pass Marks : 30

Time : Three hours

The figures in the margin indicate full marks for the questions.

Q. No. ***1*** *carries* ***1*** *mark each*........................... 1×12 = 12

Q. Nos. ***2 – 13*** *carry* ***2*** *marks each*.................. 2×12 = 24

Q. Nos. ***14 – 23*** *carry* ***4*** *marks each* .... 4×10 = 40

Q. Nos. ***24 – 27*** *carry* ***6*** *marks each* .... 6×4 = 24

Total = 100

Contd.

1. Give very short answers : ***(any twelve)*** $1\times12=12$

অতি চমু উত্তৰ দিয়া ঃ *(যিকোনো বাৰটাৰ)*

অতি সংক্ষিপ্ত উত্তর দাও ঃ *(যে-কোনো বারোটার)*

जोबोद सुंद' फिननाय हो : *(जायखिजाया मोनब्रैनि)*

(a) What is the ideal of Logic?

তৰ্কবিজ্ঞানৰ আদৰ্শ কি?

তর্কবিজ্ঞানের আদর্শ কী?

जुक्ति बिगियाननि आद'र्सआ मा?

(b) 'The conclusion of unscientific induction is certain' — Is it true?

অবৈজ্ঞানিক আগমনৰ সিদ্ধান্ত নিশ্চিত' — এইটো সত্য নে?

'অবৈজ্ঞানিক আগমনের সিদ্ধান্ত নিশ্চিত' — এটা কি সত্যি?

'बिगियानारि नङि दाजाबथाइ थिरांथाइ थिखालामनाया रोखा' — बेयो थार ना?

(c) Does Analogy depend on the Law of Causation?

সাদৃশ্যমূলক অনুমানে কাৰ্যকাৰণ বিধিৰ ওপৰত নিৰ্ভৰ কৰে নে?

সাদৃশ্যমূলক অনুমান কার্যকারণ বিধির উপরে নির্ভর করে কি?

महरसेआ जाथाइयारि खान्थिनि सायाव सोनारो ना?

(d) 'The ground of Induction is the result of induction' — Who made this statement?

'আগমনৰ ভিত্তিয়েই আগমনৰ ফল' — কথাষাৰ কোনে কৈছিল?

'আগমনের ভিত্তিই আগমনের ফল' — এই উক্তিটি কে করেছিলেন?

'दाजाबथाइनि बिथायानो दाजाबथाइनि फिथाइ' — बे बुंथिखौ सोर बुंदोंमोन?

(e) Are non-voluntary actions regarded as objects of moral judgement?

অনৈচ্ছিক ক্রিয়াসমূহক নৈতিক বিচাৰৰ বিষয়বস্তু হিচাপে গ্ৰহণ কৰা হয় নে?

অনৈচ্ছিক ক্রিয়াসমূহকে কি নৈতিক বিচারের বিষয়বস্তু হিসাবে গ্রহণ করা হয়?

गाव गोसो जायि मावनाय हाबाफोरखौ आखलनि सोमोन्दै बिसोरनि मावबिथांखि खालामनाय जायो नामा?

(f) Name the theory which states that the external world can be directly known.

বাহ্য জগতখন প্ৰত্যক্ষভাৱে জানিব পৰা যায় বুলি প্ৰকাশ কৰা মতবাদটোৰ নাম লিখা।

বাহ্যিক জগতকে প্রত্যক্ষভাবে জানতে পারা যায় বলে প্রকাশিত মতবাদটির নাম লেখো।

बायजो मुलुगखौ थोंजोङै मिथिनो मोनो होनना फोरमायनाय बुंफोरथिनि मुं लिर।

(g) 'Electricity is a fluid' — What type of hypothesis is this?

'বিদ্যুত একজাতীয় তৰল পদাৰ্থ' — এইটো কেনেধৰণৰ প্ৰকল্প?

'বিদ্যুৎ একটি তরল পদার্থ' — এটি কী ধরনের প্রকল্প?

'मोब्लिबआ जांथोसे लावलाव मुवा' — बेयो मा रोखोमनि सान मोनदांथि?

(h) What, according to Indian Philosophy, is the Supreme and Ultimate end of human life?

ভাৰতীয় দৰ্শন অনুযায়ী মানৱ জীৱনৰ চৰম লক্ষ্য বা আদৰ্শ কি?

ভারতীয় দর্শন অনুযায়ী মানবজীবনের চরম লক্ষ্য বা আদর্শ কী?

भारतारि सान्थौ बादियै सुबुं जिउनि जौसिन आरो जोबथा थांखिजानाया मा?

(i) 'Primary qualities are the necessary properties of an object' — Is it true?

'মূখ্য গুণবোৰ বস্তুৰ অনিবাৰ্য ধৰ্ম' — কথাষাৰ সত্য নে?

'প্রাথমিক গুণাবলী হল একটি বস্তুর প্রয়োজনীয় বৈশিষ্ট্য' — কথাটি কি সত্য?

'गुदि गुनफोरा बेसादनि गोनांथार धोरोम' — बाथ्राया थार ना?

(j) What does the external aspect of Religion refer to?

ধৰ্মৰ বাহ্যিক দিশটোৱে কি বুজায়?

ধর্মের বাহ্যিক দিকটি কী বোঝায়?

धोरोमनि बायजोआरि दिगआ मा फोरमायो?

(k) 'Ethics is a positive science' — Is it true?

'নীতিশাস্ত্ৰ বিষয়নিষ্ঠ বিজ্ঞান' — কথাষাৰ সত্য নে?

'নীতিশাস্ত্র বিষয়নিষ্ঠ বিজ্ঞান' — কথাটি কি সত্য?

'बोसोन बिगियाना मिथिंगायारि बिगियान' — बाथ्राया थार ना?

(l) On which canon of elimination is the Method of Agreement established?

অপসৰণৰ কোনটো সূত্ৰৰ ওপৰত অন্বয়ী পদ্ধতি প্ৰতিষ্ঠিত?

অপসারণের কোন্ সূত্রটির উপরে অন্বয়ী পদ্ধতি প্রতিষ্ঠিত?

एंगारनायनि माबे खान्थिनि सायाव गोरोबथा आदबआ गायसनजादों?

(m) What is the third stage of hypothesis?

প্ৰকল্পৰ তৃতীয় স্তৰটো কি?

প্রকল্পের তৃতীয় স্তরটি কী?

सान मोनदांथिनि थामथि थाखोआ मा?

(n) Does the Method of Difference yield a certain conclusion?

ব্যতিৰেকী পদ্ধতিৰ প্ৰয়োগে এটা নিশ্চিত সিদ্ধান্ত দিয়ে নে?

ব্যতিরেকী পদ্ধতির প্রয়োগ কি একটি নিশ্চিত সিদ্ধান্ত দেয়?

फारागथि आदबनि बाहायनाया मोनसे थिखालामनाय थिरांथाइ होयो ना?

2. What do you mean by 'Induction proper'? 2

'প্ৰকৃত আগমন' বুলিলে কি বুজা?

'প্রকৃত আগমন' বলতে কী বোঝো?

'दाजाबथाइ आरजाथाव बुङेब्ला मा बुजियो?

Or / নাইবা / অথবা / এবা

Why is the conclusion of Scientific Induction certain? 2

বৈজ্ঞানিক আগমনৰ সিদ্ধান্ত কিয় নিশ্চিত?

বৈজ্ঞানিক আগমনের সিদ্ধান্ত কেন নিশ্চিত?

'बिगियानारि आरजाथावनि' थिरांथाइया मानो थि खालामनाय?

3. Give an example of 'Plurality of Causes'. 2

'নানা কাৰণবাদ'ৰ এটি উদাহৰণ দিয়া।

'নানা কারণবাদ'-এর একটি উদাহরণ দাও।

'जाहोनफोरनि गोबां अनजिमा'नि मोनसे बिदिन्थि हो।

Or / নাইবা / অথবা / एबा

Give an example of positive condition. 2

সদৰ্থক উপকৰণৰ এটি উদাহৰণ দিয়া।

সদর্থক উপকরণের একটি উদাহরণ দাও।

मोजां थासारिनि मोनसे बिदिन्थि हो।

4. Mention *any two* characteristics of experiment. 2

পৰীক্ষণৰ *যিকোনো দুটা* বৈশিষ্ট্য লিখা।

পরীক্ষার যে-কোনো *দুটি* বৈশিষ্ট্য লেখো।

आनजाद नायनायनि जायखिजाया मोननै आखुथाइ लिर।

5. Give a concrete example of the Method of Residues. 2

পৰিশেষ পদ্ধতিৰ এটা বাস্তৱ উদাহৰণ দিয়া।

অবশিষ্টাংশ পদ্ধতির একটি বাস্তব উদাহরণ দাও।

आद्रा थालांनाय आदबनि मोनसे मोगथाङारि बिदिन्थि हो।

6. Why is the Idealism of Leibnitz called Pluralistic Idealism? 2

লাইৱনিঝৰ ভাৱবাদক কিয় বহুত্ববাদী ভাৱবাদ বুলি কোৱা হয়?

লিবনিজ-এর ভাববাদকে বহুত্ববাদী ভাববাদ কেন বলা হয়?

लाइबनिझनि आद'र्शबादखौ मानो 'बांखान्थिआरि आद'र्शबाद' होनना बुंनाय जायो?

Or / নাইবা / অথবা / एबा

Write *any two* characteristics of Objective Idealism. 2

বস্তুগত ভাৱবাদৰ *যিকোনো দুটা* বৈশিষ্ট্য লিখা।

বস্তুগত ভাববাদের *যে-কোনো দুটি* বৈশিষ্ট্য লেখো।

मुवायारि आद'र्शबादनि जायखिजाया मोननै आखुथाइ लिर।

7. What do you mean by 'moral obligation'? 2

'নৈতিক বাধ্যতাবোধ' বুলিলে কি বুজা?

'নৈতিক বাধ্যতাবোধ' বলতে কী বোঝো?

'आखल सोमोन्दै मावथारनो गोनां' बुङेब्ला मा बुजियो?

Or / নাইবা / অথবা / एबा

What is Voluntary action ? 2

ঐচ্ছিক ক্রিয়া কাক বোলে?

ঐচ্ছিক ক্রিয়া কাকে বলে?

गाव गोसो जाना मावनाय हाबा माखौ बुङो ?

8. Write *two* characteristics of Naive Realism. 2

সৰল বাস্তৱবাদৰ *দুটা* বৈশিষ্ট্য লিখা।

সরল বাস্তববাদের *দুটি* বৈশিষ্ট্য লেখো।

गोरलै मोगथां खान्थिनि मोननै आखुथाइ लिर।

9. Mention *any two* conditions of a valid hypothesis. 2

বৈধ প্ৰকল্পৰ *যিকোনো দুটা* চৰ্ত উল্লেখ কৰা।

একটি বৈধ প্রকল্পের *যে-কোনো দুটি* শর্ত উল্লেখ করো।

जुक्ति गोनां सान मोनदांथिनि जायखिजाया मोननै सर्थफोर मख'।

10. Who is regarded as the Father of Modern Philosophy ? What is his famous saying ? 1+1=2

আধুনিক দৰ্শনৰ পিতৃস্বৰূপ বুলি কাক অভিহিত কৰা হয়? তেওঁৰ বিখ্যাত উক্তিটো কি?

আধুনিক দর্শনের পিতৃস্বরূপ বলে কাকে অভিহিত করা হয়? তাঁর বিখ্যাত উক্তিটি কী?

गोदान मुगानि सान्थौनि बिफामहर होनना सोरखौ गनायनाय जायो ? बिनि मुंदांखा बुंथिनाया मा ?

11. What is Secondary Quality? Give an example. 1+1=2

গৌণ গুণ কাক বোলে? এটা উদাহৰণ দিয়া।

গৌণ গুণ কাকে বলে? একটি উদাহরণ দাও।

गेजेरारि गुन माखौ बुडो? मोनसे बिदिन्थि हो?

12. Define Hypothesis. 2

প্ৰকল্পৰ সংজ্ঞা দিয়া।

প্রকল্পের সংজ্ঞা দাও।

सान मोनदांथिनि बुंफुरलु हो।

Or / নাইবা / অথবা / एबा

Give an example of Hypothesis concerning collection. 2

পাৰিপাৰ্শ্বিক সংস্থিতি সম্পৰ্কীয় প্ৰকল্পৰ এটি উদাহৰণ দিয়া।

পারিপার্শ্বিক সংস্থিতি সম্পর্কীয় প্রকল্পের একটি উদাহরণ দাও।

थासारि साजायनाय सोमोन्दोनि सान मोनदांथिनि मोनसे बिदिन्थि हो।

13. Give a concrete example of Method of Agreement and Difference. 2

মিশ্ৰ অন্বয়ী-ব্যতিৰেকী পদ্ধতিৰ এটি বাস্তৱ উদাহৰণ দিয়া।

মিশ্র অন্বয়ী-ব্যতিরেকী পদ্ধতির একটি বাস্তব উদাহরণ দাও।

गोरोबथा आरो फारागथि आदबनि मोनसे मोगथाङरि बिदिन्थि हो।

14. Write *any four* characteristics of Analogy. 4

সাদৃশ্যমূলক অনুমানৰ *যিকোনো চাৰিটা* বৈশিষ্ট্য লিখা।

সাদৃশ্যমূলক অনুমানের *যে-কোনো চারটি* বৈশিষ্ট্য লেখো।

महरसेनि जायखिजाया मोनब्रै आखुथाइ लिर।

Or / নাইবা / অথবা / एबा

Define Bad Analogy with an example. 2+2=4

এটা উদাহৰণসহ দুঃসাদৃশ্যানুমানৰ সংজ্ঞা দিয়া।

একটি উদাহরণসহ অসৎ সাদৃশ্যানুমানের সংজ্ঞা দাও।

मोनसे बिदिन्थिजों गाज्रि महरसेनि बुंफुरलु हो।

15. Distinguish between 'Hypothesis concerning agent' and 'Hypothesis concerning law'. 4

'কৰ্তা সম্পৰ্কীয় প্ৰকল্প' আৰু 'নিয়ম সম্পৰ্কীয় প্ৰকল্প'ৰ মাজত পাৰ্থক্য নিৰ্ণয় কৰা।

'প্রতিনিধি সম্পর্কীয় প্রকল্প' এবং 'নিয়ম সম্পর্কীয় প্রকল্পে'র মধ্যে পার্থক্য নির্ণয় করো।

थान्दै सोमोन्दोनि सान मोनदांथि आरो आयेन सोमोन्दोनि सान मोनदांथिनि गेजेराव फाराग दिहुन।

16. Write a short note on Non-moral action. 4

অ-নৈতিক ক্ৰিয়াৰ ওপৰত এটি চমু টোকা লিখা।

অনৈতিক ক্রিয়ার উপরে একটি সংক্ষিপ্ত টীকা লেখো।

आखल सोमोन्दै नङि हाबानि सायाव सुंद' बेखेवथि लिर।

Or / নাইবা / অথবা / এবা

Is Ethics a practical science? Explain briefly. 4

নীতিবিজ্ঞান প্ৰায়োগিক বিজ্ঞান হয় নে? চমুকৈ ব্যাখ্যা কৰা।

নীতিবিজ্ঞান কি প্রয়োগিক বিজ্ঞান? সংক্ষেপে ব্যাখ্যা করো।

बोसोन बिगियाना बाहाय बिगियान नंगौ ना? सुंद'यै बेखेव।

17. State four characteristics of observation. 4

নিৰীক্ষণৰ চাৰিটা বৈশিষ্ট্য উল্লেখ কৰা।

নিরীক্ষণের চারটি বৈশিষ্ট্য উল্লেখ করো।

नोजोर होनयनि मोनब्रै आखुथाइ मख'।

18. 'Esse est percipi' — Explain briefly the statement. 4

'অস্তিত্ব প্ৰত্যক্ষ নিৰ্ভৰ' — কথাষাৰ চমুকৈ ব্যাখ্যা কৰা।

'অস্তিত্ব প্রত্যক্ষ-নির্ভর' — উক্তিটি সংক্ষেপে ব্যাখ্যা করো।

'मुवानि थाथाइथिया मोनदांथिनि सायाव सोनारनाय' — बाथ्रा खोन्दोखौ सुंद'यै बेखेव।

19. Write *any four* definitions of Religion. 4

ধৰ্মৰ *যিকোনো চাৰিটা* সংজ্ঞা লিখা।

ধর্মের *যে-কোনো চারটি* সংজ্ঞা লেখো।

दोहोरोमनि जायखिजाया मोनब्रै बुंफुरलु लिर।

Or / *নাইবা* / *অথবা* / *एबा*

'Morality is the source of religion' — Discuss this view. 4

'নৈতিকতাই ধৰ্মৰ উৎস' — এই মতটো আলোচনা কৰা।

'নৈতিকতাই ধর্মের উৎস' — এই মতটি আলোচনা করো।

'बोसोन खान्थिया दोहोरोमनि फुंखा' — बे बुंथिखौ सावराय।

20. Write *any four* characteristics of Scientific Realism. 4

বৈজ্ঞানিক বাস্তৱবাদৰ *যিকোনো চাৰিটা* বৈশিষ্ট্য লিখা।

বৈজ্ঞানিক বাস্তববাদের *যে-কোনো চারটি* বৈশিষ্ট্য লেখো।

बिगियानारि मोगथां खान्थिनि जायखिजाया मोनब्रै आखुथाइ लिर।

21. State two advantages and two disadvantages of Method of Agreement. 2+2=4

অন্বয়ী পদ্ধতিৰ দুটা সুবিধা আৰু দুটা অসুবিধা উল্লেখ কৰা।

অন্বয়ী পদ্ধতির দুটি সুবিধা এবং দুটি অসুবিধা উল্লেখ করো।

गोरोबथा आदबनि मोननै खाबु आरो मोननै असुबिदाखौ मख'।

Or / *নাইবা* / *অথবা* / *एबा*

What is 'practical imperfection' of the Method of Agreement? 4

অন্বয়ী পদ্ধতিৰ 'ব্যৱহাৰিক অপূৰ্ণতা' কি?

অন্বয়ী পদ্ধতির 'ব্যবহারিক অপূর্ণতা' কী?

गोरोबथा आदबनि 'बाहायथियारि आबुंथि गैयि'या मा?

22. How does Hegel describe the nature of the Absolute? 4

হেগেলে পৰমসত্তাৰ স্বৰূপ কিদৰে ব্যাখ্যা কৰিছে?

হেগেল পরমসত্তার স্বরূপ কীভাবে ব্যাখ্যা করেছেন?

हेगेलआ जोबथा आद'र्शबादनि महरखौ माबोरै बेखेवदों?

23. What is 'Moksa', according to Indian Philosophy? What are the three paths to attain 'Moksa'? 2+2=4

ভাৰতীয় দৰ্শন অনুযায়ী 'মোক্ষ' কি? 'মোক্ষ' লাভৰ তিনিটা পথ বা, মাৰ্গ কি কি?

ভারতীয় দর্শন অনুযায়ী 'মোক্ষ' কী? 'মোক্ষ' লাভের তিনটি পথ বা মার্গ কী কী?

भारतारि सान्थौ बादियै मक्ष'आ मा? मक्ष' मोननायनि मोनथाम लामाया मा मा?

Or / নাইবা / অথবা / एबा

Explain the concept of 'Artha' as Purusartha. 4

পুৰুষাৰ্থ হিচাপে 'অৰ্থ'ৰ ধাৰণা ব্যাখ্যা কৰা।

পুরুষার্থ হিসেবে 'অর্থ'-এর ধারণা ব্যাখ্যা করো।

पुरुसार्थ हिसाबै 'अर्थ'नि सानदांथिखौ बेखेव।

24. Define Scientific Induction and state its characteristics. 1+5=6

বৈজ্ঞানিক আগমনৰ সংজ্ঞা দিয়া আৰু ইয়াৰ বৈশিষ্ট্যসমূহ উল্লেখ কৰা।

বৈজ্ঞানিক আগমনের সংজ্ঞা দাও এবং এর বৈশিষ্ট্যসমূহ উল্লেখ করো।

बिगियानारि दाजाबथाइनि बुंफुरलु हो आरो बेनि आखुथाइफोरखौ मख'।

Or / নাইবা / অথবা / एबा

What do you mean by Inductive Inference? State the differences between Inductive inference and Deductive inference. 1+5=6

আগমন অনুমান বুলিলে কি বুজা? আগমন অনুমান আৰু নিগমন অনুমানৰ মাজৰ পাৰ্থক্যসমূহ উল্লেখ কৰা।

আগমন অনুমান বলতে তুমি কী বোঝো? আগমন অনুমান এবং নিগমন অনুমানের মধ্যে পার্থক্যসমূহ উল্লেখ করো।

दाजाबथाइ अनुमान बुडेब्ला मा बुजियो? दाजाबथाइ अनुमान आरो दानख'थाइ अनुमाननि गेजेरनि फारागफोरखौ मख'।

25. Define cause. Write the qualitative and quantitative marks of cause. 1+5=6

কাৰণৰ সংজ্ঞা দিয়া। কাৰণৰ গুণগত আৰু পৰিমাণগত লক্ষণবোৰ লিখা।

কারণের সংজ্ঞা দাও। কারণের গুণগত এবং পরিমাণগত লক্ষণগুলি লেখো।

जाहोननि बुंफुरलु हो। जाहोननि गुनगोनां आरो अनजिमानि सिन आखुफोरखौ लिर।

Or / নাইবা / অথবা / एबा

Discuss the fallacies of observation. 6

পৰ্যবেক্ষণৰ দোষসমূহ আলোচনা কৰা।

পর্যবেক্ষণের দোষসমূহ আলোচনা করো।

नोजोर होनायनि गोरोन्थिफोरखौ सावराय।

26. Explain the nature of Hypothesis with suitable examples. 6

উপযুক্ত উদাহৰণৰ সহায়ত প্ৰকল্পৰ প্ৰকৃতি ব্যাখ্যা কৰা।

উপযুক্ত উদাহরণের সাহায্যে প্রকল্পের প্রকৃতি ব্যাখ্যা করো।

आरजाथाव बिदिन्थिनि हेफाजाबाव सान मोनदांथिनि आखुथाइखौ बेखेव।

Or / নাইবা / অথবা / एबा

What, according to Stebbing, are the different kinds of Hypothesis? Discuss. 6

ষ্টেবিঙৰ মতে প্ৰকল্পৰ বিভিন্ন প্ৰকাৰবোৰ কি কি? আলোচনা কৰা।

স্টেবিঙের মতে প্রকল্পের বিভিন্ন ধরনগুলি কী কী? আলোচনা করো।

ष्टेबिङनि बादिब्ला सान-मोन्दांथिनि गुबुन-गुबुन रोखोमफोरा मा मा? सावराय।

27. Explain the Method of Difference with concrete example. 6

বাস্তৱ উদাহৰণসহ ব্যতিৰেকী পদ্ধতিৰ ব্যাখ্যা আগবঢ়োৱা।

বাস্তব উদাহরণসহ ব্যতিরেকী পদ্ধতি ব্যাখ্যা করো।

मोगथाङारि बिदिन्थिजों फारागथि आदबनि बेखेवनाय हो।

Or / নাইবা / অথবা / एबा

Write a note on the Method of Con-comitant variation. 6

সহ-পৰিবৰ্ত্তন প্ৰণালীৰ ওপৰত এটি টোকা লিখা।

সহ-পরিবর্তন প্রণালীর উপরে একটি টীকা লেখো।

लोगो सोलायथाइ आदबनि सायाव मोनसे रेबसुं लिर।

———×———